בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

חסידות וקבלה
עבודת השם
תורת הנפש

חדש השון תש"פ

מכון מים עמוקים

ועד להוצאת ספרי מורינו
הרב רבי יחזקאל יואל גליק שליט"א

◆

יכולין לשמוע שיעורי
מורינו הרב שליט"א על הטעל:
929.250.1000

◆

להארות ולהערות ולהירשם לקבל
שיעורים ע"י אימייל נא להירשם:
mayimamukim@gmail.com

◆

הבהרת המערכת:
ראה הברכה שאנו נותנים לפניכם, דברים עמוקים וברורים, וזאת למודעי שיש באמתחתינו הרבה שיעורים בתוכן של מאות שעות, אך דא עקא שהדבר מצריך עבודה רבה ומסורה, ועולה להוצאות מרובות, ופונים אנו בזה למביני מדע המבינים גודל יקרת ערכם של דברים הללו, ורעבים לראות הוצאת הדברים לאור עולם, שיואילו נא בטובם לעזור בההוצאות המרובות, כדי שנוכל להמשיך בהמלאכה שעדיין לא היתה דים, וזכות הדבר יהא תלוי בידכם.

Layout & Design
YMW | 845.517.5222

סימן טוב ומזל טוב

הדפסת הקונטרס נתנדב לזכות

ידידנו הבה"ח המופלג ומציון כמר

ישכר בער בן דינה יוכבד לעווי נ"ו

לרגל שמחת נישיאיו
למז"ט בשטומ"צ
שיתקיים ביום ה' כסלו הבעל"ט

ויהי"ר שבזכות הגדול של הפצת התורה יזכה לבנות בית נאמן בישראל עם בני חיי מזוני רוויחי וכט"ס

בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

חסידות וקבלה
עבודת השם
תורת הנפש

חסידות וקבלה | **מאמר פנימיות שורשי המושגים בקבלה ע"פ חסידות**.....1
חסידות | **מאמר לשבת קודש**.....טו
עבודת ה' | **קטנות אחר היום טוב**.....כ
תורת הנפש | **תתייאש!**.....כו

חסידות
וקבלה

מאמר
פנימיות שורשי המושגים בקבלה ע"פ חסידות

[מתוך שיעור "יסודות הקבלה על דרך החסידות]

ארבעה ספיקות בשורש הבריאה [ו]

בלימוד ע"ח מוצאים מרבעה יסודות, והם, ג' עיגולים ויושר. ג' תוהו ותיקון. ג' העלמת מ"ן ובירדת מ"ד. ד' פנים ואחור.

כל אחד מאלו הד' מושגים כלול מד' הפכים המתוארים זה את זה, הראשונה עיגולים ויושר, זהו ספק בענין ליוד העולמות, מהו עמידתן, האם הם בעיגול זה בתוך זה, או שהמה ביושר זה למטה מזה. השנית, יש שמירה בענין תוהו ותיקון, האם נשתברו הכלים ונפלו למטה, או הכלים הם בתיקונם. וכן יש להסתפק בענין מ"ן ומ"ד, האם העיקר הוא להעלות מ"ן, או העיקר הוא להמשיך מ"ד. והשפע הרציני הוא בענין הזיווג, האם הזיווג הוא ע"ח בע"ת, או הזיווג הוא פנים בפנים.

מארבעה שמירות אלו, נשתרש ד' שמירות בענין ההגה העולם והתהוות הבריאה ולרכי עבודת ה', ארבעה חקירות

א) הבהרה - במאמר הזה נתבאר כמה מושגים בקבלה, היאך שכל החקירות שחקרו הפילוסופים, וכן כל הספיקות שיש בדרכי עבודת ה', כולם מרומזים ומושרשים בפנימיות הקבלה בעולמות העליונים, אמנם גם מי שאינו עוסק בקבלה, יכול ללמוד ממאמר זו כמה דרכים בעבודת ה', וגם זה מפתח גדול לספרי חסידות ודרך הבעש"ט. וכדי להבין המושגים המוזכרים במאמר זו נבאר כאן בקוצר אמרים מושגים אלו ע"פ פשט הקבלה.

א] עיגולים ויושר - עולמות העיגולים היינו שכל העולמות הם בעיגול זה לפנים זה בגלדי הבצל, העיגול החיצוני הוא כתר דא"ק, לפנים מזה הוא עיגול חכמה דא"ק, וכן להלן, ועולם העשיה נמצא באמצע. עולמות ביושר היינו שכל העולמות הם זה למטה מזה, כולם תלוים על קו ישר הנמשך מאוא"ס ב"ה, וכל מה שנמצא יותר גבוה על הקו הוא יותר קדוש, ועולם העשיה הוא היותר תחתון למטה מהקו.

ב] תוהו ותיקון - עולם התוהו הוא עולם הנקודים ששם היה שבירת הכלים, כי העשר ספירות יצאו י' נקודת זו למטה בזו, מכח זה נשתברו ונפלו רפ"ח ניצוצין לתוך הקליפה. עולם התיקון הוא עולם הברודים, שם הוא תיקון השבירה, ע"י השם מ"ה נעשה התכללות המדות, ונעשו לחמשה פרצופים וג' קוין.

ג] מ"ן ומ"ד - מ"ן ר"ת מיין נוקבין, והיינו העלאות הרפ"ח ניצוצין, השתוקקות התחתון לעליון. מ"ד ר"ת מיין דכורין, והיינו אתערותא דלעילא, המשכת מוחין חדשין למטה.

ד] א"ח ופנים - מבואר בכל ספר ע"ח כי יש ב' מיני זיווגים בז"א ונוקביה, א' זיווג אחור באחור, וזהו כשהיחוד עדיין אינו בשלימות, ב' זיווג פנים בפנים, וזהו שלימות היחוד.

שיש להסתפק ולשאול בשורשי הבריאה, כשאר נכאר בעזהשי"ת פנימיות אלו המושגים המרמזים על שורשי הבריאה.

[א]

מהו הנהגת הבריאה, והאם יש תכלית בבריאת העולם

הדבר הראשון שיש להקור בשורש הבריאה הוא, האם יש תכלית וקיבה בפלימות העולם הזה, או מ"ו אין כלל שום תכלית. האם נמצא העולם הזה תחת יד ה', להיינו שהעולם מתנהג ע"י הקב"ה, השי"ת משגיח על כל העולם בהשגחה פרטיות, ולכל דבר שנעשה בזה העולם יש משמון מדיוק, או מ"ו אין בורא ומנהיג, העולם מתנהג מאליו ע"פ הטבע, ואין שום משמון והשגחה בכל מה שמתרחש בזה העולם.

מצד היושר מתנהג הכל ע"פ הקב"ה, אבל מצד העיגולים נראה כאילו ח"ו הכל מתנהג ע"פ טבע

סתירה זו נמשך מענין עיגולים ויושר, כי הנה עיגול הוא דבר שאין לו לא התחלה ולא סוף, לא מעלה ולא מטה, אלא הכל הוא שווה בשווה. וזה מרמז כאילו כל העולם הוא שווה בשווה, אין שום משמון מה למעלה מה למטה, להיינו מ"ו אית דין ואית דיין, אלא כל מה שנעשה הוא במקרה ובטבע בדרך עיגול.

אבל בעולמות היושר שם הכל הולך בהדרגה, יש מעלה ויש מטה, כל מה שיותר עליון קדוש ומובדל יותר. וזה מרמז כי יש סדר בעולם הזה, יש משמון על כל מה שנעשה, והשי"ת משגיח על כל מה שהנבראים עושים.

נמצא כי מצד עולמות העיגולים נמשך ונשתלשל מה שנראה בחיצוניות הבריאה כאילו מ"ו העולם נברא מאליו, ואין שום תכלית בעולם הזה. אבל מצד עולמות היושר רואין גם למטה כי יש בורא ומנהיג, והתורת הקו מאיר עד למטה בעולם העשיה [ב], להיינו שיכולין לראות גם למטה בעולם הזה המוח"ס ז"ה, השלקות הנמצא בתוך הבריאה.

בחיצוניות נראה כאילו העולם בעיגול, אבל בפנימיות הם ביושר

וזהו המקירה שכתב האר"י בריש ע"ח (דף י"ח ע"ג), שם העולמות הם בעיגולים או העולמות הם ביושר, וכתב האר"י הק' לשניהם אמת בתחלה נשתלשל העולמות בעיגולים זה בתוך זה, ומ"כ נמשך בתוכו קו ישר מאוח"ס ב"ה, ועליו נתלו העולמות ביושר זה למטה מזה עי"ש.

בחקירה זו נכלל ג"כ חקירת המפיקורסים שם מתנהג העולם ע"י הבורא, או מ"ו העולם מתנהג ע"פ הטבע בדרך עיגול, ולזה מגלה לנו האר"י (דף י"ג ע"ד) לעולמות העיגולים הם בחינת נפש, ועולמות ליושר הם בחינת רוח. והעומק

ב) עיין חסדי דוד אות ד'.

זה כי בחינת נפש היינו חילוניות העולמות, דמלך חילוניות העולמות החיל הבורא עולמות בעיגולים, כדי שימשוך וישתלשל מזה למטה בעולם הזה, שיהא נראה כחילו העולם מתנהג ע"פ טבע, כי אם היו רואין בעליל שיש בורא ומנהיג בזה העולם, אז לא יהיה חפשרות לבחור ברע, כי כל אחד יראה בגלוי כי אית דין ואית דיין, לכן מוכרח לבוא העיגולים, דהיינו מלך חילוניות הבריאה נראה כחילו ח"ו ליכא בורא ומנהיג. אבל היושר המה בחינת רוח, והיינו פנימיות העולמות, כי בחינת נשמתיו בפנימיות הבריאה, בודאי מתנהג העולמות מלך היושר, ויש בורא ומנהיג על הבריאה, והקב"ה נמצא כאן למטה בעולם הזה.

אין שום עבודה בעולמות העיגולים

ובתב הרב (דף י"ב ע"ג וע"ד) כי כמעט כל ספר הזוהר אינו מדבר אלא מעולמות היושר, ואין אנו עוסקים כלל בבחינת העיגולים, דהיינו שאין שום עבודה בעולמות אלו, ואין צריכין לעשות שם שום בירורים ותיקונים. והביאור בזה כי עולמות העיגולים אינם אלא מלך חילוניות הבריאה, וכל ענין העיגולים אינם אלא כדי שיהא נראה בחילוניות הבריאה לעין האדם כחילו אין מי שמנהיג ומשגיח על הבריאה, ו"כ לא שייך לעשות ולתקן בזה כלום, כי האמת הוא כפנימיות הבריאה דאלא כל הארץ כבודו, והעולם נמצא תחת יד הקב"ה.

עם ישראל מושרשים מעולמות היושר, ואומה"ע מעולמות העיגולים

והנה העם ישראל מושרשים מעולמות היושר, ומכח זה האמונה קבוע בלב כל איש ישראל, שיש בורא ומנהיג לכל הברואים, ומאמינים שהקב"ה נמצא כאן למטה בעולם הזה. אבל העכו"ם מושרשים מעולמות העיגולים, ומאמינים שהכל מתנהג מאליו ע"פ טבע, ואינם מאמינים בהקב"ה. וזהו הביאור במאמ"כ הרב כי הקליפות יונקים ומוחזים מהעיגולים.

גם הקו [שעליו נאצלו עולמות היושר] מרמז על התורה [ג], והביאור בזה כי קודם מתן תורה היה הכל בבחינת עיגולים, כי לא היה שום חק ומשפט, כאילו אין דין ומשפט, אבל לאחר מתן תורה הוא ענין הקו, כי בתורה יש סדר מה למעלה מה למטה מה מותר לעשות מה אסור לעשות. מטעם זה בשעת מתן תורה נתגלה וממשך הקו למטה בעולם הזה, כמ"ש (שמות י"ט כ') וירד ה' על הר סיני, ואז ראו כולם בחוש כי יש בורא ומנהיג על הבריאה.

[ב]

האם העולם הוא רוחני או העולם הוא גשמי

השאלה הנזכר אינה להסתפק ולשאול הוא, האם העולם הוא כולו רוחני, דהיינו שכל הבריאה כולו אלא מחיות הבורא והכל

ג) עיין נהר שלום דף ט' ע"ד.

הוא מלקות. או לא, מלא העולם הוא כולו גשמי. ועומק המקירה בזה הוא, בזיזה מופן היה התהוות הבריאה, האם עברא העולם הזה בדרך ריחוק מאור הא"ס, שהבורא כביכול השלין העולם מעצמותו בדרך לילוג, משל למשל שזורק דבר מעצמו, כן העולם הזה נזרק בדרך ריחוק מהבורא. או העולם הזה קרובה לאור הא"ס, כי הבריאה נתהווה בדרך השתלשלות עילה ועלול מאור הא"ס [ד].

מצד עולם התוהו העולם הוא כולו גשמי, מצד עולם התיקון העולם הוא כולו רוחני

סתירה זו נמשך מענין תוהו ותיקון, כי הנה ממרי נמשך הקו מאוא"ס ב"ה והמשיל הבורא עולמות היושר, מ"מ עדיין א"ס לברוא עולם העשיה עולם הגשמי שלנו - הדומם צומח חי ומדבר, כי הקו מלא מאאו"ס ב"ה, ובמקום שהכל הוא מלקות ורוחני א"א להתהוות עולם גשמי, [ומטעם זה אין הקו יכולת להתמשך עד למטה במקום עולם העשיה, כמש"כ הרב (דף י"ב ע"ג), אבל מ"מ האיר הקו מאיר עד עולם העשיה כנ"ל], לזה הוצרך להתהוות הבריאה ע"י עולם התוהו, שהיה מיתת המלכים ושבירת הכלים, וזהו הסתר וצומצום נאור האלקי, שאין רואין בגלוי אור הקו ולזה נקרא עולם התוהו, ומכח זה מפשר לברוא מא"ס למטה עולם גשמי, וזהו תכלית הבריאה שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, דהיינו במקום שאין רואין שם אלקות בגלוי.

אח"כ המשיל הבורא עולם התיקון, שנתתקן שבירת הכלים ע"י השם מ"ה, ושם הכל הוא אלקות, ומשל זה נמשך הרוחניות ואלקות המחיה ומהווה העולם הזה, וגם העולם הזה מלא עם אלקות וקרובה לאוא"ס ב"ה [ה]. אבל מ"מ משל עולם התיקון בלאוד לא היה שייך להתהוות מציאות גשמיות הבריאה, לזה קדמה שורש הבריאה מעולם התוהו, ההתרחקות מאור ה'. ומשל הבריאה יש לו ג' שרשים, משל השורש לעולם התוהו העולם הוא כולו גשמי, ומשל שורש לעולם התיקון העולם הוא כולו רוחני.

בעולם התוהו יש לנו עבודה גדולה

והנה בעולם התוהו שם כשר יש לנו עבודה גדולה, כי אנו צריכין לברר הרפ"ח ניצוצין שנפלו ותפזרו ולהעלותם להחזירם לשורשם, ע"י עבודתינו ותפילתנו בעולם הזה, וזהו כל התיקונים וכל הברורים שעובר עלינו, ויש לנו כמה מהלכים ודרכי עבודה היאך לתקן התוהו, וגם כל ענין מצות מעשיות שעושים בדברים גשמיים משתייכים לעולם התוהו כמש"כ התניא [ו]. משא"כ בעולמות העיגולים ליכא עבודה

ד) עיין דרך מצותיך שורש ענין התפלה חקר חקירה זו.

ה) והאריך בזה התניא בשער היחוד ואמונה ובעוד הרבה מקומות, כי כל הבריאה מלא מחיות הבורא.

ו) מבואר בהרבה מקומות בספרי חב"ד, לדוגמא לקוטי תורה פרשת נצבים ד"ה כי כארץ תוציא צמחה.

כנ"ל, כי לא שייך שם לעשות שום העלאה, משום שאינם חלק מה שנראה מצד מיצוייות הבריאה כנ"ל.

וע"י עולם התוהו יש לנו בחירה, כי התוהו מושך לרע, ויכולים להתדבק בגשמי ליפול לתוך הקליפה, ומפשר לצחור בטוב, להגביה את עצמו מעולם התוהו ולזכור שהעיקר הוא הרוחני עולם תיקון. גם מפשר לברר ולתקן התוהו ולהעלותו, והנעש"ט נא וחידש כי יכולים למוצא טוב גם בתוך התוהו גופיה, כי אפילו בהסתרה נמצא השם יתברך, ומפשר לראות שיש שכל התוהו הוא כולו חלקות.

עולם התוהו יש בו ג"כ עשר ספירות

ובעולם התוהו הגם שהיה בו שבירת הכלים ונתרחק בכיכול מחלקות, מ"מ זה נשתלשל מאור"ס, ויש בתוכו ג"כ עשר ספירות הגפולין. וזהו מה שאמר הבעש"ט זי"ע [1] שצריכין להעלות המדות הגפילות, וכשנופל לחדר בחשבתו לחבה רעה, ידע שצורתה ממדת החסד שנפלה למטה, וצריך להעלותה למעלה שיתעורר על ידה לאהבת הבורא ב"ה, וכן בירתה רעה וכל שאר המדות, דהיינו שכל במדות הללו הם הספירות שנפלו מעולם התוהו, כי גם שם יש חסד גבורה תפארת.

קושית החוקרים היאך אפשר להתהוות עולם הגשמי מאור הא"ס

וזהו הקושיא השניה שכתב המר"י בריש ע"ח (שם), שהקשו החוקרים כיון שאור הא"ס שוה בכל בחי' השוואה, היאך אפשר להתהוות ריבוי מאור הא"ס, וגם היאך אפשר להשתלשל עולם הגשמי שלנו, הלא ודאי העולם הזה אין לו קשר עם רוחני. ועל זה תי' המר"י עניין הצומצום באור הא"ס והעשר ספירות, וכל מה שיתבאר בהמשך הע"ח כי היה ענין תוהו ותיקון שבירת הכלים והתרחקות מאור הא"ס, ומכח זה שייך להתהוות עולם גשמי, אבל מ"מ יש לעולם הזה שורש גם מעולם התיקון, והלא מאו"ס ב"ה הממיה הבריאה.

[ג]

עד כה דברנו בשורשי הבריאה, כי עיקולים ויושר הם השורש לענין ההגבלת ותכלית הבריאה, ותוהו ותיקון הם השורש היאך נתהווה הבריאה, הלא הוא רוחני מו גשמי. אבל ב' מושגים האחרים המ"ן ומ"ד ע"פ ופנים, הם הצרכים לדרכי העבודה, מהם נמשך הספיקות וספירות שיש לאדם בדרך עבודתו, ומסתפק בזיזה דרך וחופן אני צריך לעבוד ולתקן כדי להתקרב להבורא.

האם עדיף יותר עבודת התשוקה, או עדיף יותר לישאר למטה

ספק גדולה יש בין עובדי ומבקשי השם, מיזה דרך עדיף יותר ומהו התכלית בעבודת ה', הלא עדיף יותר אדם המרגיש מסירות בעולם הזה, ומבקש בכל יום עבודות ותיקונים מדשים, וכאדר יש לו מזה עליות

ז) הובא בכל ספרי תלמידי בעל שם, ראה תולדות יעקב יוסף פרשת ויקהל, ועוד.

וירידות, על כן רוצה לעזוב העולם הזה הגשמי ומשתוקק לעלות למעלה להתדבק עצמו בתור הת"ם. או להיפך, עדיף יותר מדם הרוצה ליטהר כאן למטה בעולם הזה, ועובד את ה' בדרך מנוחה ושלוה, שעוסק בכל יום בסדר הקבוע שיש לו בעבודתו, ומתדבק בהשי"ת כאן למטה בעולם הזה.

מצד העלאת מ"ן העיקר הוא העליה, מצד המשכת מ"ד העיקר הוא המשכה

סתירה זו נמשך מענין מ"ן ומ"ד, העלאת מ"ן פירושו, לברר הניצוצין להעלותם למעלה ולהמזיגם לשורשם למעלה במקור מוצבם, כי למטה הם נמזגים במקום הקליפות והרע, וצריכין לתקן המקרון והרע. וזהו השורש לדרך העבודה של בירורים, שהאדם חין לו שביעה מעבודתו, ומבקש לברר יותר העבודה שלו ולמלאות המקרון, ומשתוקק ומתגעגע לעלות יותר למעלה עד שיתכלל בשורשו בתור"ת ב"ה.

המשכת מ"ד פירושו, שממשיכים תור למטה בעולם הזה, דהיינו שהעיקר הוא העולם הזה ולגלות בתוכו תור הת"ם. וזהו השורש לדרך העבודה של המשכה, שהאדם חינו מרגיש חסירות בעבודתו, על כן חינו משתוקק למלאות החסרון, אלא רוצה ליטהר בעולם הזה ולהמשיך אלקות למטה ע"י העבודות הקבועים שיש לו.

קודם צריכין עליה ואח"כ יכולין לעשות המשכה

סתירה זו כבר התחיל מאז מתן תורה, האם העיקר הוא ליצא בתוך המדבר במקום הקליפות, ולברר בירורין, לעבוד את ה' בפרישות מכל העולם הזה. או עיקר התכלית הוא ליכנס לתוך ארי", ולהמשיך אלקות גם בענייני גשמי. והאמת הוא כי קודם לריכין ליצא במדבר ולקבל את התורה, ואח"כ יכולין ליכנס לארי", כי בכל פעם לריכין קודם עבודת העליה ואח"כ בא עבודת ההמשכה.

העלאת מ"ן מביא המשכת מ"ד להמשיך מוחין חדשין

והנה לעובד ה' זה נראה כאילו יש כאן ב' מהלכים נפרדים, יכולים לעבוד את ה' בדרך העליה והשתוקקות, ויכולים לעבוד את ה' בדרך של המשכה ומנוחה, אמנם בקבלה האר"ן ומ"ד האה מקומרים יחד, כי ע"י להמשיך מ"ד בלי העלאת מ"ן מקודם.

כי הנה אנחנו נמלאים למטה בעולם התוהו, שנפלו ונתפזרו הרפ"ח ניצוצין במקום הקליפות, ואנחנו רוצים לנאת מהתוהו והרע, ובלי המידוע של ענין העלאת מ"ן וירידת מ"ד, הייתי אומר כי העצה הוא לעזוב את התוהו ולעלות להקו, דהיינו שהאדם יקבר את עלמו תיכף לאוא"ס ב"ה, ויעבוד מכל הרע של עולם הזה. אמנם בדרך הזה נמלא שלא תיקון כלום מעולם התוהו, וגם לא הרוויח שום דבר מדם ע"י עבודתו. לזה בא העבודה של העלאת מ"ן שע"ז יכולין לתקן עולם התוהו, דהיינו שאין עולין תיכף להקו, אלא קודם נכנסין לתוך התוהו והרע ומוצאין שם הלקות –

הרפ"ח נילוין שנפל בתוכו, ומחרי שמברכין עולה עמהן להקו מאור הח"ס, ומז נמצא שנתייחדו ונזדווגו התוהו עם הקו, וע"י הזיווג גורמין שיוולד מוחין חדשין, ומחרי שנולד מוחין חדשין, יכולין להמשיך המוחין חדשין למטה בתוך עולם התוהו, דהיינו שגם בעולם התחתון במקום התוהו יאיר אור הקו ויהא נראה המלוקות בגלוי.

נמצא כי ענין המשכת מ"ד אין פירושו שאם המשכת אור מלמעלה, אלא זהו התחדשות ותוספת אור, שממשיכין מוחין חדשין שלא היו מקודם, וזה נעשה דייקא ע"י בירור והעלאת מ"ן מקודם, שזה גורם היחוד וזיווג למדם המוחין, ומ"כ יכולין להמשיכן למטה. וכן הוא גם בעבודת ה', דעבודת המשכת חלקות אין פירושו שעובד את ה' בתוספה ושלוה, וכמעט שנתייאש בעבודתו ואינו מחדש כלום, אלא הפי' הוא שממשיך אורות והשגות חדשים בעבודתו, ומתדבק באור אלקי למטה בעולם הזה, ואינו עוסק בעבודת התשוקה. ממנו זה מ"ש אלא מחרי עבודת העליה, ע"י שנכנס בתוך התוהו והרע ומברר בירורים בעבודתו.

[ד]

האם כל התיקונים נעשין ע"י הקב"ה, או ע"י מעשה האדם

עוד יש סתירה גדולה בין עובדי ה', הסתירה בין ידיעה ובחירה בעבודת ה', כי יש להסתפק האם האדם התחתון מנהיג כל העולמות העליונים, ובידו לעשות תיקונים גדולים, ולייקא על ידו נעשין כל היחודים וזיווגים למעלה בעולמות העליונים, ונראה כאילו הקב"ה צריך כביכול להגיע למעשה התחתונים. או אי, שהעולמות יכולים להתנהג גם בלי מעשה האדם, כי כל התיקונים וכל היחודים נעשים ע"י הקב"ה בעצמו, ואינו צריך להגיע כלל לעבודת האדם, וכל מה שהקב"ה מבקש מאתנו, אינו אלא שנאתנו נעמיד עצמינו לזה.

וגם בדרך התפילות יש להסתפק בפשוטו של זה, איזה מהם הוא יותר דרך התפילה, אלא אחד מבואר בכל ספרי תלמידי בעל שם טוב ענין הביטול, כי האדם צריך להגיע ל'אין', לבטל את עצמו להגדלת יתברך כי אינו יכול לעשות כלום בלעדו. ומאד השני יש הרבה מאמרים מהבעש"ט ז"ע, כי האדם יכול לפעול ע"י מעשיו גדולות ונעלות, ובכל תנועה של יהודי יש יחודים גדולים למעלה בעולמות העליונים. אמנם כך יש בפשוטו גדולה איזה דרך גבוה יותר, ואיזה חופן לריך האדם לחיות ולעבוד את הבורא.

מצד מוחין דא"ח הכל עושה הקב"ה, מצד מוחין דפנים נעשה ע"י האדם

סתירה זו נמשך מענין זיווג מ"ה בס"ג וזיווג פנים בפנים, כי הנה כאיש רק מוחין דמ"ה אזי נראה להאדם שהקב"ה עושה הכל, אבל כשמגיעין לו מוחין דפנים אזי נראין לו כאילו האדם עושה התיקונים. כמבואר בדברי המר"י (ע"פ דף ס"ה ע"ד ועוד כמה מקומות), כי תיכף בתחילת הבריאה היה זיווג זו"ן ס"ג בס"ת, וזה נעשה ע"י הקב"ה בעצמו בלי התעוררות ממעשה התחתונים,

ומ"כ היה מוטל על מדם הרמתן לקיים מצותיו יתברך ולהתפלל, כדי לגרום עי"ז זיווג פנים בפנים.

נמצאנו למידין, כי מנד מוחין דמ"ח צריך המדם לעבוד את הש"ת בעבד בלי הרגשת תענוג, אלא מתוס שכך ציוה הש"ת, כי בכל העבודה שלו מרגיש בחילו חינו עושה כלום, כי אין צריכין כלל להגיע לעבודת המדם, ויש לו ביטול להתורה ג"ה. ומש"כ אלד מוחין דפנים מרגיש המדם בחילו הוא עושה וגורם הזיווג, ועשה מרכבה לעולמות העליונים, ואז יש לו תענוג בעבודתו דהיינו הרגשת דביקות גדולה עם הקב"ה [ח].

עיקר העבודה בהמשכת מוחין דא"ח להרגיש ביטול לקוב"ה

והנה אע"פ דמוחין דמ"ח בבר היה ממחילת הבריאה, ותכלית עבודתינו הוא להמשיך מוחין דפנים, מ"מ אי אפשר לנו להמשיך מוחין דפנים, אם לא נמשוך בתחלה מוחין דמ"ח עוד הפעם, כי כך הוא סדר העבודה מקודם ממשיכין מוחין דמ"ח, ומש"כ יכולין להמשיך מוחין דפנים.

ויותר מזה, כי עיקר העבודה הוא בשעת המשכת המוחין דמ"ח, כמו שרואין בסדר הכוונות שעוסקים בעיקר בענין מוחין דמ"ח. והביאור בזה מובן היטב לפי דבריני, משום דמוחין דמ"ח היינו שהמדם מרגיש שהוא אינו עושה כלום, וזהו עבודה קשה עד מאד, שהמדם יבטל את עצמו מכל וכל להתורה ג"ה, ויכיר שהוא אינו יכול לעשות כלום לא בגשמיות ולא ברוחניות, ורק מחרי שכבר עבד זמן מרוך בענין הזה, ובימול היטות שלו לגמרי [ט], אז יכול לבא להכרה כי הקב"ה מחמת רלונו הטוב ילד והשפיל את עצמו בחילו צריך כביכול להגיע למעשה התחתונים, ואז יכול להמשיך המוחין דפנים, דהיינו הרגשת דביקות ותענוג בחלקות, וזה כבר נמשך בעין מחלין מחרי עבודת המדם.

הבחירה גבוה מהידיעה

בשורש הדברים ג' עבודות חלו נקראים ידיעה ובחירה, ידיעה היינו שהקב"ה יודע ומנהיג כל העולמות, ובחירה היינו שהמדם מנהיג ע"י עבודתו, ולפי דבריני נמלא כי הבחירה גבוה יותר מהידיעה, כי הבחירה הוא הרגשת התענוג ודביקות בעבודת ה'. לחנס ג"כ להגיע להרגשת הבחירה אלא אחרי לחמוה גדולה בענין הידיעה.

נמצא כי בכל יום בעת התפלה, בשעה שהוים וממשיכין מוחין דמ"ח, צריך המדם ליכנס בעבודה גדולה להחמין בענין הידיעה, להחמין כי הכל מתנהג ע"י הקב"ה, והמדם חינו יכול לעשות ולפעול

ח) וכ"כ בלקוטי תורה (שבועות ד"ה ואהיה אצלו אמון), כי בחינת אחוריים היינו שמבטל רצונו וחפיצו, בחינת פנים היינו הרגשת שמחה ותענוג בה', עיי"ש, ומובנים היטב ע"פ מה שביארנו בפנים.

ט) כמו שמתאמרא משמיה דהחוזה מלובלין זי"ע, כי כשאדם בא ליאין' ומכיר שאינו יכול לעשות כלום בלי הקב"ה, אזי מתחיל הקב"ה לחשוב המצות שעשה מקודם עם פניות, וזהו שכתוב (ירמיה ב' ב') כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ר"ל אימת הקב"ה זוכר המצוות שעשה בימי הנעורים עם פניות, כשבא אח"כ למדריגות לכתך אחרי במדבר, שעבד את הבורא בבחינת אחוריים ובמדבר, וביטול את עצמו לגמרי להבורא ב"ה.

כלום, אני בטל להקב"ה בביטול הגמור [1], [ולפעמים זה נרמה בעיני האדם עבודה יותר גבוה ממוחין דפנים], ומח"כ יכול לזכות להמשכת מוחין דפנים, דהיינו שמגיע למדריגת הנחירה, להיות מרכבה לעולמות העליונים ולהנהיגם, ולהרגיש התענוג ודביקות עם הקב"ה.

1) ונראה כי זהו הביאור במה שמכוונין מוחין דא"ח בשעת אמירת שמע ישראל, כי ה' אלקינו ה' אחד זהו סוד הידיעה שהקב"ה מנהיג הכל, וזהו העבודה של מוחין דא"ח כמבואר בפנים.

מאמר
לשבת קודש

[מתוך השיעור 'שבת - התכללות - שיכרות']

סתירה גדולה בשבת - הרחבה והתפשטות או צמצום

יש להתבונן במה שמצינו לכאורה סתירה בענין שבת, דהנה מצד אחד מצינו דדוקא מה שהכין לעצמו מערב שבת יש לו בשבת, וכידוע בכלי הגמרא (עבודה זרה ג, ב) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, דהרי בשבת עצמו יש בו איסור מלאכה וגם הוצאה מרשות לרשות, ומצד שאינו יכול לעשות כלום בשבת עצמו ודוקא מה שטרח והכין מערב שבת יגיע לו בשבת. וגם איסור מוקצה הוא מענין זה, דכיון דדבר זה היה מוקצה מדעתו בערב שבת ואינו מוכנת לו, נשאר הדבר מוקצה לכל השבת, דכיון דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא, ומצד מצווה דכיון דלא היה מוכן בדעתו מערב שבת כבר אינו יכול להשתמש בזה בכל השבת, כיון דהכל צריך להיות מוכן מערב שבת.

אולם מצד אחר מצינו דבשבת צריך האדם לענג עצמו בתענוגים בהרחבה גדולה, וכמו שמצינו בגמרא (שבת קיח, ב) רבי זירא הוה בנע מכולה שירותיה, ופרש"י: פרוסה גדולה ודי לו בה לאותה סעודה, ולכבוד שבת שנראה כמחבב סעודת שבת להתחזק ולאכול הרבה, עכ"ל. וכן מצינו ברש"י (ביצה טז, ב ד"ה נשמה יתירה) שכתב לפרש ענין הנשמה יתירה שניתנה ליהנות בשבת, וזה לשונו: רוחב לב למנוחה ולשמחה וליבו פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו, ע"כ. הרי לן דבשבת יש בו התפשטות והרחבה גדולה. ולזה אמרו חז"ל (שבת קיח, ב) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מנריס, דכמו דתענוגי שבת הם בלי מצר כלל, לזה מי שמענגה מגיע לו ג"כ שכר בלי מצר כלל.

ולכאורה ז' דברים אלו שמרין זה את זה, דאם כניס הדברים דבשבת צריך האדם להתענג עצמו בלי גבול כלל וכלל, ע"כ אם ירצה בשבת להתענג במאכל זה או אחר - מה שלא נמצא אצלו, הרי בשבת כבר אינו יכול להכינו כיון דהכל צריך להיות מוכן מערב שבת, ע"כ הרי זה הגבול הכי גדול במה שאינו יכול להגיע אל מה שרוצה

עכשיו, והוא תמוה.

יום זה מיוחד שאין בו גבול כלל וצריך לקבוע לו גבול מקודם דוקא

ונראה כוונת הדברים, להגה ענין השבת עצמו הוא בחינת 'בלי גבול', לפיכך בודאי לפי שבת צריך להיות בה מיזה שיעור וגבול דבעי זה יתבטל הכל, אלא דבשבת עצמו אינו יכול לעשות שום גדר וגבול כיון דיום זה מיוחד בעיניו שאין בו גבול כלל וכלל, ולזה בשבת עצמו צריך לשבות ולא יעשה בו מלאכה כלל כיון שיצא מן הגדר, וצריך לעשות מלאכתו ולקבוע הגבולים בערב שבת דוקא, ובשבת יחזיק את עצמו למה שקבע בערב שבת.

והענין הוא, דבכל השבת ימי המעשה פעל השי"ת לברוא בו העולם, וענין הפעולה הוא לפעמים גדול לעשות כך וכך דוקא, לפיכך ביום השבת כשהוא כבר, אז יש בו התרחבות והתפשטות גדולה כיון דכבר לא נתלפעם לאיזה פעולה פרטית, וממילא נעשה התכללות כל הפעמים.

ההתכללות צריכה להיות באופן הראוי דבלא זה יצא חורבן

אמנם התכללות זו צריך להיות בפופן הראוי דוקא, דכשנתבטלו הגבולים הרי יכנס כל אחד לגבול חבירו, וע"כ צריכין לשמור שיהיה בפופן הראוי, והוא ע"י שעושין גבולים לזה. והיינו דדרשו חז"ל (מגילה יג, ב) הפסוק בפגילת אסתר (ח, י) ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, אמר רבא, יום השביעי שבת היה שיהרגו אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות, אבל עובדי כוכבים שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות, וכן בפעודתו של אותו רשע הללו אומרים מדיות נאות וכו'. וכוונת הדברים, דיהרגו אף כשאוכלין ושותין בשבת דעשה התכללות גדולה, מעפ"כ הם עוסקין בדברי תורה, והיינו דיש בהם עדיין הפגמוס דדברי תורה. משא"כ בפומות העולם כשנעשה התכללות יכנס כל אחד לגבול חבירו ומתחילין לדבר מאכת חבירו, ומזה יבא חורבן גדול, כמו שאכן קרה שם שהרג אחשורוש את ושתי המלכה.

ענין המבול שהשי"ת שבת מעולמו

ובזה יבואר הענין מה שאמר הש"ת לאחר המבול (בראשית ח, כב) עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו, דבראה מלשון זה דכל ענין המבול היה רק כעין שביתה, שבשת הש"ת מעולמו. ולהנ"ל יבואר, דאכן כן הוא דכשנעשה השביתה בלא הגבולים הראויים, יבא מזה חורבן העולם. וזה היה מדה כנגד מדה בדור המבול, כיון דחטאו בשבת אית ובגזל, דענין חטאים אלו הוא שאין נותנים גבולים כלל, ושבת חבירו וכן ממון חבירו נחשבין אצלו כמו נכסי עצמו, לזה היה עונשם כעין זה שהש"ת השבית בעולמו כל עניני הגבול, וממילא נחרב העולם.

מספר השבעה רומז לקדושת הטבע דוקא

ולהבין פנימיות הדברים, הנה יום

השבת הוא יום השביעי לוקח, ומספר השביעי רומז לקדושת הטבע, כמבואר במהר"ל בכמה מקומות דהגשמי יש לו גבול ומקום וגדר הגבול הוא שהוא קליפת, אבל השביעי כבר אינו מענין הגבול והוא נקודת הממלא ורומז לענין רוחני ולמעלה מגבול, וז"ל בתפארת ישראל (פרק מ): למען מה שרצוי שבת ימים למלאכה ויום השביעי רצוי לשביתה מצד עצמו, וזה כי העולם הזה הוא גשמי, וכבר ידוע כי הגשם יש לו מלופי גדלים שהם, ועל ידי הגשם שלם, והם המעלה והמטה ומרובעה נדלין שהם מרובע רוחות הידועים, כי אין גשם שלם רק כאשר יש לו שהם נדלין, והנדלים האלו שיכים לגשם, כי הגשם הוא בעל רחק, שזהו גדר הגשם שהוא בעל רחק. ויש עוד גבול נדל לעצמו, והוא הממלע, אשר הוא נדל לעצמו, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל לא לפנים ולא לאחור, רק עומד בממלע. ואין הממלעי הזה מתיחס לגשם כמו שהם נדלים, כי הנדלים השהם יש להם רחק, והרחק הוא גדר הגשם, ולכך על שהם הנדלין יאמר שהם נדלין גשמיים, אך הממלעי מפני שאין לו רחק לא יאמר עליו שהוא גשמי בעצמו, ומתיחס אל בלתי גשמי. וכאשר ברא השם יתברך את העולם הגשמי, הנה כמו שיש לגשם שם נדלין שהם נדלין גשמיים, וכך הוא לבריאת עולם שהם ימים שבו נברא העולם הגשמי, ויום השביעי בו שביתה, ולא היה בו הויה, וזה כנגד הממלעי שאינו מתיחס לגשם, ודבר זה מבואר. וזהו ענין שבת ימי הויה, והשבת שבו היה שביתה בלתי הויה, ולכך יום השביעי הוא קדש כי כבר אמרנו כי הוא כנגד הממלעי שאינו מתיחס לגשמי רק הוא בלתי גשמי, ע"כ.

אמנם אין כוונת המהר"ל לענין הממלעי רומז למה שהיא למעלה מהטבע, רק להוא הטבע המתיחס אל הבלתי טבעי, והיינו הקדושה שבתוך הטבע, וכמו שביאר המהר"ל בכמה מקומות ענין המילה להוא ביום השמיני דוקא, כיון דיום השמיני רומז למדרגת על-הטבע, וז"ל בדרוש על התשובה (ד"ה ומאמר בזאת יבא אהרן): מפני שיש בישראל מעלה זאת שאינם נתונים תחת הטבע שהיא גשמית אבל מדרגתם על הטבע הגשמית, ולכך נתן להם השם יתעלה המילה ביום השמיני, כי שבעה ימים הם ימי הטבע שהיא גשמית שהם נגד שבעת ימי בראשית שברא הקב"ה את הטבע הגשמית, וביום השמיני שהוא על מספר שבעה זוה המילה מה שחסר בטבע הגשמית שהיא הערלה, ע"כ. הרי דמספר שבעה רומז לטבע ושמונה היא למעלה מהטבע.

נמצא מבואר מדברי המהר"ל - גמה שכתב בין בענין עלם מספר שבעה ובין בענין יום השבת עצמו, דהוא רומז לענין הקדושה שבתוך הטבע עצמו. ולכאורה זה אינו כפי המובן מגליונו, דבימות החול דוקא הוא הזמן שאדם עוסק בתוך טבע העולם במלאכה ובמשא ומתן, אבל ביום השבת הוא השביתה מכל עניני אלו ומפסיקים ע"ע מכל עניני חול והוא יום רוחני, והיינך נאמר שהוא הקדושה שבתוך הטבע.

השלמת עולם הטבע בשבל אחד יוצא מעבודתו הפרטית

אמנם יש להבין הדברים, להנה בכל שנת ימי המעשה הרי האדם עסוק כל כולו בענין עבודתו הפרטית בשדהו או מלאכה אחרת, חוץ ביום השביעי כשהוא כבר נח קצת, וכל מלאכתו כאילו הוא כבר עשויה, דוקא לעת כזאת יכול האדם לצאת קצת מענייני הפרטיים ולטייל בתוך העולם, ויכול להתחיל לעסוק בענייני משא ומתן בין בני אדם, כיון דכבר אינו מלומנס במלאכתו. ולפי האמת זהו עיקר התקשרות האדם לעולם הטבעי, כשכבר יש לו מה לאכול ויש לו כרמו וזיתו, ויש לו קצת מקום בעולם הזה, מעכשיו כשיוצא בתוך העולם הרחב ומתחיל לעסוק עם בני אדם, זהו הכנסו האמיתי של האדם בתוך העולם.

ובזה נעשה התכללות העולם, כשכל אחד יוצא מענינו הפרטי, ויוצא בתוך העולם לראות מה העולם חסר עדיין, ומה שהוא יכול לתת להעולם ומה שיכול לקבל מהעולם, אז נעשה ההתכללות מכל העולם, והוא השלמת עולם הטבע, שזה נשלם ענייני טבע העולם.

ביום השביעי הוא ההתכללות וביום הששי הוא השמירה

וזהו ענין קדושת יום השביעי שהוא קדושת הטבע, ע"י שנתכלל הכל ויוצא מענינו הפרטי. אמנם כשהכל נכללין יכול להיות שיצאו חוץ לגדר ויהיה חורבן העולם, ולזה צוה השי"ת לעשות ביום הזה דשם נעשה מלאכות ומשא ומתן ביום זה יהיו בחופן של התכללות גדול ויתבטלו כל הגבולים. ולזה צריכין להכין הכל מערב שבת ולקבוע הגבולים כבר מערב שבת, כדי שלא יצאו חוץ לגדר. ולפי פנימיות הדברים, הרי יום השביעי רומז למדת היסוד, שהוא השומר שלא יצא חוץ לגבול, ויום השביעי הוא מדת המלכות, שבה הוא ההתפשטות וההתכללות.

בגלותינו מכינים הכלים והגבולים ליום שכולו שבת

והנה ככל הנ"ל שביארנו לענין שבת בראשית, הוא ג"כ בענין היום שכולו שבת, דבעת עולם התיקון יהיה ההתכללות הגדולה שבכל הבריאה, ועכשיו בגלותינו אנו צריכין להכין הכלים והגבולים לשבת הגדול והנורא. ובזה יבואר מאמר חז"ל (עבודה זרה ג, ב): אין גיהנם לעתיד לבא שלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה. והיינו דכיון דהרשעים לא הכינו לעצמן הכלים הרמויים, ידונו ויתבטלו ע"י החמה.

דור המבול פגמו בענין הבלי-גבול ודור ההפלגה בענין הגבול

והנה כמו שכתבנו לעיל דדור המבול פגמו בענין יום השביעי שלא היה להם סוף גבול, ולזה נענשו ע"י השביתה מענייני גבול, הנה בדור הפלגה היה חטא הפוך, דחטאם היה בענין יום השישי, שהם היו רוצים לעשות גבול אחד לכולם, ופגמו בענין הגבול.

עבודת
השם

שיחה בעבודת השם

קטנות אחר היום טוב

[מתוך שיעור 'קטנות וירידות אחר החגים ומועדים']

גדלות וקטנות

תקופות שונות עובר על האדם, והם זמני גדלות וזמני קטנות, זמני הגדלות הם בדרך כלל במשך החגים וזמנים הגבוהים, בהם נמצא האדם במצב של עלייה והוא מרגיש טעם ומתיקות בעבודתו וקירבות לה', וגם מרגיש שביעה מעבודתו, ובעת ההוא אינו יכול לחשוב בלבו שיש בכלל מציאות של קטנות והעדר ושיש עבודה אפילו בלי הרגשה, ורוצה להישאר לעולם במוחין הללו. אמנם כאשר עובר החג ופתאום מוציא האדם את עצמו במצב של קטנות וכל המדריגות שהיה לו במשך זמן הגדלות נסתלקו הימנו, ואינו יודע ומבין מה נתרחש אתו, ואינו רוצה דבר רק להמשיך המוחין והמתיקות מזמן הגדלות, אבל אינו יודע איך ליתן עיצות בנפשו, וזה מביא להאדם ירידה בעבודות ה'.

בזמנים כאלו - בימי הקטנות, צריך אדם לדעת כי עכשיו מתחיל עבודה אחרת לגמרה, והיא עבודה של יותר לשמה לעבוד את ה' בלי סיפוק ותענוג. ובודאי שאז ראוי ונכון להכניס עצמו בעבודת ההתבודדות, ולהכיר חסרונו, שהוא מרגיש שאינו שוה כלום משום שאין לו מוחין הגדולים. אמנם יש להבין למה בכלל באין לאדם מצב של קטנות, ואיזה הטבה מגיע לו מזה.

עליות וירידות

הנה יש להתבונן מהו התכלית בעבודת ה', האם רצון הבורא שיהי' לאדם ימים גבוהים עם תענוג ומתיקות וגדלות בעבודה, אבל יכול לבוא אח"ז קטנות וירידה בעבודה. או עדיף יותר להיות איש יבש ולעבוד ה' עם סדר היום בישוב הדעת ולא להכניס עצמו כלל למדריגות הגדלות, ועי"ז אינו מגיע לעולם למצב של קטנות. אמנם לעומת זה אדם כזה אין לו שום טעם ביהדות, וא"כ מה מרוויח בזה שאינו מגיע לירידות, מה שוה עבודת ה' בלי חיות ואור הנשמה. אלא וודאי כל יהודי המקושר עם האור אין

סוף ב"ה ויש בתוכו נשמה שרוצה להתענג על ה', ולכן הוא תמיד משתוקק לגדלות משום שנשמתו רוצה רק להרגיש דביקות בהשם, וזה מה שיש לו ירידות הוא ראיה ברורה שיש בתוכו נשמה שהיא חלק אלוקי ממעל, ואם הוא נכנס בעבודה מוכרח שיבוא לו ירידה ע"י העלייה, מפני שבשעה שנכנס ליהדות דהיינו זמני הגדלות בא לו אור גדול לנשמתו ואחר כך כשאינו יודע האיך להמשיך אור הזה לימי הקטנות בא לו חושך ואפילה ונופל למצב של ירידה, ולכן צריכין לבאר מה עבודתו בימי הקטנות, אבל אם אין לו עליות וירידות אלא הכל הולך בקו אחד סימן הוא שאינו נכנס כלל ליהדות והוא כולו איש יבש ולא נכנס כלל לקדושה.

ב' עבודות תענוג ולשמה

הנה יש שתי מדריגות בעבודה, האחד, עבודה בדביקות ותענוג, והשנית, עבודה של לשמה בלתי לה' לבדו. ואיש הישראלי צריך להיות לו תענוג והרגש בעבודת השם, ועל דבר זה מיוסד השלש רגלים כמוש"כ 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכירך את פני השם', אבל לא כל העיתים שוות, ויש עיתים שצריך האדם לילך עם עבודה אחרת, והוא עבודה של לשמה בלי טעם ומתיקות, והם שני מיני עבודות בכלליות ושניהם חשובים בשוה, ובכלליות השנה הם מחולקים בשוה לחצי, בשבתות ובימים טובים הוא הזמן המתאים לעבוד ה' באור הנשמה ולהרגיש טעם ומתיקות מאור ה', ובימי החול בדרך כלל צריך האדם לעבוד את ה' בלי לחפש להרגיש נעימות מעבודתו, רק לעבוד ה' במחשבת לשמה שכך ציווה הבורא וזהו רצון ה' עכשיו, וצריך האדם לעבוד שניהם במחצה, אפילו שהימים טובים הם קצר בכמות הימים, אבל זה לא נוגע כלל, משום דבחשיבות ובאיכות הימים טובים הם כמו חצי שנה, ואם יאמר האדם שהוא אינו עוסק בעבודת בוראו רק כשיש לו מוחין בימי המועדים, ואין לי כח לעבוד את ה' לשמה בימי החול, בודאי שאינה טוב ואין רצונו באמת לעבוד השי"ת בכל לב ונפש, אלא כאשר יסיים היום טוב צריך תכיף להתחיל העבודה של יותר לשמה ואף שהוא טועם טעם מרירות בימים אלו צריך לידע שזה עבודתו עכשיו, עבודה בפשטות בלי ישות.

עבודת הביטול ולשמה

והנה עבודת הביטול ולשמה יכול להיות עד כדי כך שבמחשבתו יחשוב מגדלות הבורא ויחשוב מקרבות אלקים, ועכ"ז מצד חלק העבודה יעשה בפשיטות בלי ההשגות הגדולים, ואין הכוונה שלא ידע בכלל מדברים הגבוהים אלא אדרבה ידע וישכיל בזה רק שיעבוד בעסק העבודה של דברים הגבוהים בלי טעם ומתיקות, וזהו לאפוקי שיאמר אדם שעבודת הפשטות הוא לאמר תהלים משניות וגמרא, רק שיעבוד בפשיטות משום שכך רצון הבורא בזמנים אלו! וגם נמצא קונטרס העבודה מהרה"ק הרש"ב זי"ע ומבואר שם שאנשים סוברים שבחב"ד יש להם מוחין גדולים ותענוגים, ואמר הוא שם, שלא כן הדבר הוא אלא צריכים לזה מסירות נפש גדול ויגיעה עצומה.

תענוג והרגשה בעבודת ה'

נמצא כי תכלית עבודת הלשמה היא להרגיל את האדם לעבוד את השי"ת בלי ישות רק בכל לב ונפש באמת. א"כ צריכים להעמיק למה אנו צריכין בכלל ליום טוב, וכי איזהו שוויות הוא העבודה של הימים טובים אם הוא מעורר בהאדם כח ישותו? אלא התירוץ הוא: שאם יעסוק האדם רק ב'עבודת הביטול' בלי טעם ודעת, ומדמה בנפשו שהוא עובד השם בביטול הגמור ובמדריגת גבוהות של ביטול היש, שקר ענה בנפשו! דתכלית העבודה הוא שגם הנשמה תהא בוערות לה' בתשוקה נמרצה וכלות הנפש בהרגש קודש. ואדרבה צריכין לעורר אור הנשמה לכתחילה, כמו שכתב הרה"ק רבי אהרן מסטראשעלע זי"ע בהקדמה לספרו 'שער העבודה', שאין אדם יכול לומר דרך העבודה שלי הוא ביטול היש, אלא כל אחד ואחד צריך לעבוד גם בדרך של אור ותענוג. א"כ יש לנו שתי 'עבודות תענוג' ו'עבודת לשמה' וצריכים לשניהם, ושניהם חשובים אצל הבורא ב"ה.

קטנות בשביל הגדלות

ע"ד הנסתר אפשר להבין זאת הענין, כי הקטנות של אחר יו"ט גבוה יותר מהגדלות של יו"ט, דבימים טובים נכנס האדם בגדלות גדול ובמוחין חדשים ונתעלה מאוד ונתקרב אל הקב"ה, ורצה הקב"ה שהאדם יתקרב אליו יותר ויותר, ע"כ נותן לו קטנות מקודם, כדי שיוכל לתן לו גדלות יותר עליון, שיתקרב יותר להקב"ה, נמצא כי זה הקטנות הוא מעולם היותר עליון ומפרצוף הגבוה יותר מהגדלות של היום טוב, והכל הוא בדרך עלי', כי הכוונה של הקטנות אינו אלא בשביל גדלות שלאחריה.

קטנות בשבל להעלות הניצוצות

או י"ל כוונה אחרת, שאחר ימי הגדלות של היום טוב, יש לאדם כח יותר, ומפני זה שולח לו הקב"ה בשליחות שיעלה הניצוצות מהקטנות ומהרע ממקומות הקשים ביותר, שצריך לגלות אלקית בכל העולם והקב"ה יש לו שלוחים בכל העולם שיתגלה שם כבוד מלכותו, וצריך לידע במקומות אלו ש'לית אתר פנו מניה', ואם ישאול אדם מהו השעשועים שיש לו להקב"ה מזה, ענה לו, מהו השעשועים שיש להקב"ה מעבודתינו בגדלות ובדביקות הבורא, דגם מזאת אין לנו השגה שכל הענין שאנו עושים נחת רוח לפני הבורא מעבודתנו זה דבר שהוא למעלה מהשגתינו, שלגבי גדולת הבורא אי אפשר להבין אמאי מתרצה בעבודתינו, וכמו כן אין לנו השגה מהשעשועים של הקטנות וירידות, שהאדם מכיר בתוך החושך ובעומק מקום הקליפות שיש הקב"ה והוא נמצא בכל מקום, ושהכל משורש אותיות התורה שנפלו להקליפות, וע"י שמכיר שם בהקב"ה ע"י כך מעלה אותם לתוך הקדושה, וזהו סוד גדול של פורים שהוא השלמה לג' ימים טובים שגם בהרע נמצא ניצוצין קדישין, כמו באחשורוש ובסעודה, ועניינים אלו נוגע לכל אדם מידי יום ביומו במשא ומתן וכדו'.

העלאת הנצוצות דוקא אחר יום טוב

ובפרט שבימים הגבוהים הולכין למעלה להקב"ה ע"י הדביקות ועבודת שיש בכל יו"ט, ונעשה מזה קטרוג, שכאילו אמר שדוקא שם מרגישים קרוב לה' משא"כ בשפלות עולם הזה אין מרגישים כלום משום שאין שם אלקות, ממילא אחר החגים שולח השי"ת הקטנות כדי לגלות שגם במקום השפלות נמצא אלקות, ובשעה שהאדם מחזיק בעבודתו בימי הקטנות נעשה מזה נחת רוח להקב"ה, והקטנות אינו בא בשביל קנס שכאילו הוא מתקרב עצמו להקב"ה במקום גבוה וצריך לירד משם, אלא שבגדלות הוא כאילו אומר שאין אלקות בהקטנות והבדיל עצמו מכל העבודת בימי החול ומכל גשמיות העולם הזה, ע"כ צריכים ליתן לו הקטנות כדי שידע ויגלה שגם שם נמצא השם יתברך, ולפ"ז אם יחשוב האדם בענינים אלו לא יצטרך בפועל לירידה בקטנות, משום שמגלה במחשבתו שהקב"ה נמצא אפילו במקום התחתונה ולא יצרך לעבוד על זה, וזה דבר עמוק עד מאוד.

להבדיל האור מנשמה להגוף

וי"ל ביאור חדש על קטנות שלאחר יו"ט, שבשעה שאור הנשמה מאיר בתוך האדם ויש לו גדלות המוחין מרגיש קירבת אלוקים לי טוב, אדם זו אחר היו"ט יש לו אור גדול ברוחניות שעבודת השם הוא דבר קל ועונג, ובדקות יש לו הרגשה שהכל הוא טוב, ונעשה הרגשה זו גם בגשמיות ויכול להגיע לידי קלות בלי קבלת עול שהכל טוב ואי"צ עבודה של קבלת עול, לכן שולח הקב"ה תיכף ומיד ירידה כדי שיחלוק ויפרוד בין הקלות מנשמה לקלות הגוף, ואם יש לו מחשבה זו ויתבונן בו לא יבוא כלל לירידה שהוא התקינו ממילא, האדם צריך לידע ולהכיר אור הנשמה טוב, אבל גם לידע שאסור ליהנות ממנה בלי קבלת עול, ואם אינו יודע לחלקם מעצמו צריך הקב"ה כביכול לעשותו, לכן נותנים לו ירידה כדי שיחלק בין אור הנשמה לקלות הגוף.

ביאור בהבדלה

ביותר ביאור יש להבין זאת דכל מוצאי שב"ק בהבדלה אומרים המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך, וזהו הבדלה בין נשמה להגוף, דבשבת מעוררין אור הנשמה יומא דנשמתא ויש קשר בין הקב"ה לישראל וזו מביא מנוחה ועונג להאדם, עבודה בלי עמילות, והאדם רוצה להמשיך המנוחה שהיה לו ע"י אור נשמתו גם לאחר השבת ואם המנוחה של שבת ימשיך לתוך ימי החול אז יהי' מנוחה בשביל פריקת עול, ובכל שבת שנתעורר אור הנשמה ואור המנוחה, עושין הבדלה שהגוף ישאר בקבלת עול, ונעשה ממילא עלי' על חלק הגוף ש'כאפט זיך' מיט עם הנשמה ונעשה קצת בחינת ת"ח ששבת כל השבוע, אבל חלק הגוף שעדיין לא ראוי לעלי' נשאר בהבדלה מאור המנוחה, ושם נשאר עבודה של קבלת עול וכן בכל שבת ושבת, ואם לא היה עושין הבדלה כלל היה נשאר המנוחה על כל הגוף ואז נהיה סתם אנשים שמחפשין כל ימיהם כחגים מנוחה בלי עמילות ובלי קבלת עול, ומזה יהיה סוכ"ס התקרבות לעכו"ם שהם רוצים

התפשטות עוה"ז ואכילה שתיה תמיד בלי עבודה, לכן בנוסח הבדלה אומרים המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים, וכ"ז שצריך הבדלה בין מנוחה דשבת מנוחה דנשמה לעבודת ימי החול ועבודת קבלת עול של הגוף, וא"כ ממילא ע"י הבדלה שאומרים במוצשב"ק נעשה קצת הבדלה בתוך הגוף שחלקו נתעלה ונעשה בטל לאור הנשמה (בסוד המתקה) להרגיש מנוחה וחלק נשאר לעבודת הקבלת עול.

לגמור עבודת הקטנות

נמצא מכל זה, שאם מתבוננים היטב אחרי המועדים וזמני הגדלות בהעצות ונקודות שבארנו עד הנה, בזה יכולין למנוע שלא יפול לירידה ולקטנות כל כך או אפילו למנוע שלא יבוא כלל וכלל, ובודאי שאם יעשו זאת אחרי כמה מועדים יסתלקו הקטנות וירידת לגמרי, ויוכל בעזהשי"ת להמשיך בעבודתו בימי החול בניקל יותר.

תורת
הנפש

תתייאש!

לפעמים האדם מוצא את עצמו בכעס חבוי על עצמו שהוא כמין קול הכורז אליו: תסדר את עצמך! פעם ולתמיד. הרגש זו נובע ממקום עמוק בהנפש השוקק להרגיש מנוחה ושלוה, ושלא להיות בהסתבכות ובמלחמה תמידית עם עצמו, והאדם הוא עייף מלחיות חיים שאין בהם שום משמעות, הנפש רוצה להתנתק מהכבלים הברזלים הדוחקים עליו ומונעים ממנו לצאת לחיים וליהנות מתענוגיה ושעשועיה.

טענה זו - של 'בואו נסדר את עצמינו' - טמון תחת מהכרתו וזה מרדיף אותו תמיד ואינו הורפו עד שיעשה איזה פעולה ממשית להשקיט צעקתו הפנימית המקשקש בו. וצעקה זו יכול להתלבש בכמה מיני ענינים שונים, בכלליות ובפרטיות, וזו משתנה מאדם לאדם ומתקופה לתקופה מה שהוא מרגיש שצריך לעשות כדי שירגיש 'מסודר'. ונפרט קצתם ומכללם תבין על השאר:

ראובן מתמרמר בנפשו: די! בואו ונסדר את עצמי ואעשה סדר היום רציני מתי שאקום ומתי שאתפלל, אקח חברותא קבוע בכל יום באיזה שעה מסיום, וכן הלאה אעשה זמנים קבועים לכל דבר חק ולא יעבור וככה ארגיש מסודר ויהיה לי די זמן להספיק לעשות כל מה שמוטל עלי.

שמעון יושב בביהמ"ד בלילה וחושב: איזה יבשות אני מרגיש, אני צריך להחיות את עצמי במשהו, אהה יש לי רעיון, חושב שמעון, שמעתי שאך יצא לאור ספר חדש מחקרן פלוני המבאר בעומק וברוחב קורות הדורות והשתלשלות ישוב הישן בארץ ישראל והדמותים הנעלים שהסתבבו ברחבי ירושלים של מעלה, אלך לקנותו ובזה ארגיש סיפוק הנפש, ומה גם שיהיה לי מה לשוחח ולמכור לחבירי.

זבולון נכנס לביתו וכורז בהתלהבות: נפל לי רעיון נפלא, אפתח בית התבשיל

גדול לכל עניי ארץ ישראל שיוכלו לבוא בכל שעות היממה לאכול ולשתות בלי שום תשלים, אההה איזה עונג רוחני להשפיע לאנשים מודכאים ולהחיותם. ככה יהיה לי חיים טובים, מה יכול להיות גדול מזה מלעסוק כל היום וכל הלילה להיות לבם של נשברי לב.

נפתלי חוזר הביתה אחר יום עמוס בעבודה: חושב בנפשו, עד כאן! סבלתי יותר מדי תחת יד החזקה של בעה"ב הקשה הזה... אני שבע לציית כדומם לכל דבר הבל שעולה לו בלבו, האם אני סמרטוט שיכולים לפסוע עלי??? כבר הגיע הזמן שאעשה שבת לעצמי! אפתח בית מסחר חדש ולא אעבוד עוד לאחרים, וככה יהיה לי די ממון לכסות החודש, ובכלל למה לי להקדיש כל שעותי לאיש זר??...

וכל כמה שבת קול זו בא אליו מאוחר יותר בחיים, אחר שכבר כבר היה לו מצבים כאלו ולא הצליח לעשות איזה פעולה ממשית לסדרה, הקול הפנימי מגביה קולו יותר ויתר והכעס על עצמו הוא במידה גדושה. ובד בבד מתלוה עימו הרגש של יואש האומר לו: הבט וראה וכבר הגיע הזמן שתכיר שאנו חיים כהיום בעולם קשה... תהיה מציאותי אין דבר כזה וזהו החיים...! מתגוררים עוד יום ועוד יום עד שזוכים להיפטר מכבלי הגוף ואזי - אם זכה - מכניסים אותו לגן עדן העליון ומקבל שכרו משלם על כל הצרות והמכאובים שעברו עליו בעולם השפל הזה, והכל מה שעובר עליו הם תיקונים לנפש.

אפילו שהאדם כבר ראה אלף פעמים שאינו מצליח להוציא דמיונותיו אל הפועל, וכבר מורגל לזמר זמר של יואש, עכ"ז בתוך עוצם היואש הוא יכול להתעורר משינתו ולבנות דמיון חדש שזה ימלא אותו ויתן לו להרגיש אותו ההרגש שקיווה בתחילת דרכו, לדוגמה; מדמיין שיסע לגור לאיזה עיר אחרת או מדינה רחוקה ושם ימצא את שאהבה נפשו וכל הבעיות ינוסו ונס יגון ואנחה, ויוכיח פעם ולתמיד לתבל ומלואה דבאמת הוא המוצלח הכי גדול בדורנו. ויכול לדבר ולבנות הדמיון יותר ויותר עד שמעצם העסק בו הוא כבר נעשה מלא התלהבות ותקוה שמצא את החור ועי"ז יסתדר הכל. ואין צריך לומר איך שירגיש אחר שאכן עשה אותו פעולה דרסטי ולא עלתה בידו...

הרגש זה הוא ענין החובקות זרועות עולם ונוגע לכמעט כל מי שבשם אדם יכונה, אבל כשנסתכל על העולם בכלליות נראה דיש ב' מיני אנשים, וכל אחד מהם נוטל ענין זה באופן אחר ותיקונם משונים וחלוקים קצת זה מזה, ונקרא שמם הראשון והשני.

הראשון

הראשון הוא איש מוצלח, שהוא אכן הצליח להתגבר על כל המניעות וסידר את עצמו באופן הראוי, ועושה רושם כאיש מיוצב ומעומד, כל דיבוריו שקולים במאזני צדק בהשכל ובדעת, וכל ענין שנוטל הוא נכנס בה בשלימות ומצליח לברך על המוגמר עד הסוף. כבר מרחוק

פרסה יכולים להכיר שפה מתהלך 'האדם' בה"א הידיעה, אינם רואים עליו שום שמץ של פחד או דאגה, וקרני פניו מאירים בשביעות רצון ובשלות הנפש. ואם הוא במשרה גבוהה באיזה מוסד או ביזנעס אינו קל להגיע אליו. תמיד הוא בא או הולך לסדר איזה ענין נחוץ, ואינם רואים אותו 'סתם' לבלות הזמן. אינו מוריד את עצמו לאנשים למטה ממדריגתו [חוץ באופן שיקרא בשם משפיע ע"י], מתפלל בזמן קבוע בכל יום, ויש לו סדר היום מסודר. והכלל הוא שהוא עומד על עצמו ושולט על חייו שלא יבזבזו בדברים של מה בכך ועושה רושם כבעל שלימות.

השני

לעומתו יש אדם המכונה 'שני', שני במלוא המובן בכל ענין הוא מן הנחשלים, שואף מאוד להצליח אבל המזל אינו מאיר לו תמיד, אין הכי נמי שיש לו פרנסה כדי חיותו לדחוק את החודש, אבל השמש אינו מזריח לו, הוא מתמודד אם בעיות שונים, פה אינו יכול לצמצם את עצמו להתנער מיטתו בבוקר, ושם אינו מוצא מוסד חינוך לבנו ואין לו הקשרים הנכונים אצל החלונות הגבוהים לסדרו כמו הראשון, פה ושם הזריע קצת חובות, וכל ענין פעוט שאינו הולך לו כשורה מדאיגו ומלחיצו, אינו יכול לסדר את עצמו. תמיד הוא רץ אחר החיים וכמי שרץ באמצע החלום רץ ורץ ואינו יכול להגיע. רוצה להתעלות אבל כסדר יש לו נפילות וירידות, ברוחניות ובגשמיות הכל הוא רק למחצה לשליש ולרביע. מקנא בהראשון אבל מציאות החיים מכה אותו על פניו דלאדאבונו הרב הוא אינו 'איש מסודר'. לפעמים הוא אכן מצליח אבל שוב הוא נופל... והכלל הוא שהוא עסוק כל היום לחפש עצות איך לסדר את עצמו כדי שיזכה פעם ולתמיד לעמוד על שני רגליו.

האדם מבחוץ עומד באמצע בבחירה חפשית ומסתכל לתוך העולם ורואה לפניו שני מיני אנשים מצד אחד רואה 'האדם' בה"א הידיעה, ומצד השני רואה 'בני אדם יושבי חושך' וחושב לעצמו, למה לי לזהות את עצמי עם אנשים שפלים ונבזים?! אני אבחור להיות הראשון! הלא המה נזר הבריאה 'האדם' שלצרכו נברא העולם.

וכבר מגיל צעיר ביותר אנו פוגשים במציאות הלז, שיש מציאות של הראשון שכולם שואפים לימצוא חן בעיניו ולהיות כמותו, ובכל גיל הוא משתנה לענינים אחרים, אבל שורשם שוה. בגיל הילדות יש בכל כיתה ילד אחד שהוא 'המלך' של הילדים הילד המופלג במעלות שכל הילדים מתקנאים בו, ובימי הבחרות יש הבחור שהוא המנהיג של אותו גיל וראש המדברים, או המתמיד המופלג שטמון ראשו ורובו בהלימוד והוא מופרש ומובדל מכל החברים. ובאברכי כולל הוא 'הלמדן' של הכולל, או מי שיש לו 'כח הדיבור' ובקי בפאליטי"ק ויודע להנהיג קרעמעל כדבעי, וכדו'. מאוחר יותר הכל נכנס לתאות ממון, ובנוהג שבעולם שמחניפים העושר ורוצים להימצא בסביבותו כיון שזה נותן לנו להרגיש שאנו קרובים להראשון ואנו שייכים

לעולם של המוצלחים. הצד השוה שבהם שנכנס לתוך עומק נפשו של האדם הערכה לאיש המוצלח ולכל אחד יש לו איזה דמות שהוא רוצה להיות ומדמה דכשישיג שמה יהיה לו מנוחה ושלוה.

אבל נבאר שלא זו הדרך ישכון אור לא כמו הראשון ולא כהשני, ונבאר איך ששניהם טעו בדרכם, ומזה נבוא לפלס דרך חדש דרך הממוצע שהוא דרך התורה שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

שורש הראשון: מכסה את חולשותיו בלבוש של גדלות

הראשון בחיצוניות אכן עושה הרושם כאילו הוא כליל המעלות ואין לו שום הרגשים קשים, אבל באמת לאמיתו בתוך תוכיותו - הגם שאינו מודע לזה - הוא באמת חלש בתכלית ואין לו ערך עצמי, ודייקא מחמת שמרגיש חלש ואינו מסודר הוא מתאמץ בכל הכחות להעמיד איזה צורה חיצוני של הצלחה, ועובד מאוד קשה כדי לכסות את עצמו בלבושים שונים ומשונים שלא יתראה האני האמיתי שלו לחוץ.

הראשון בונה לעצמו כמין חומה בצורה סביבו לגונן עליו שלא יתראה לחוץ מהותו ועצמותו האמיתי [שיש לו חולשות ואינו חזק כלל וכלל], וכל היום הוא טרוד לרסן את עצמו לתפוס המהות שבנה. למשל שהוא 'החכם בה"א הידיעה' ומשום זה הוא מוכרח לומר תמיד אימרות חריפים ולהכין דברי חכמה כדי שיהיה לו מה למכור לחבריו, ואוחז את עצמו הדק היטב שלא ידבר חס וחלילה דיבור שיוכל להשתמע כסרך של טיפשות. אבל כשהוא רואה שחבירו בדומה לו הצליח לכסות את עצמו בלבוש נאה ממנו לדוגמה שחבירו הוא ידען גדול ממנו ויש לו יותר סחורה למכור, אזי הוא מרגיש יסורים קשים ומרים, דזה מגלה לו שהוא אינו כלום.

מחמת חולשותו הוא אינו יכול להיות קרוב ופתוח עם שום אחד באמת, שמפחד שלא יבואו קרוב לנפשו ויתגלה קלונו, ומשום זה יכול להרגיש כיחידי בעולמו בלי שום חבר אמיתי כיון שמתיירא להיות פתוח עם הזולות ולגלות פניו האמיתי.

מדבר דיבורים קצרים שלא יתגרר לוויכוחים דשמה לא יהיה לו מענה להשיב, כששואלים אותו דעתו באיזה ענין אינו משיב תשובות ברירות אלא עונה באופנים שיכולים להשתמע לתרי אנפין כמו 'יתכן' או 'אינו מוכרח' וכדו' ואינו נוטל שום צד, שמפחד שמה יתגלה לבסוף שלא היה צודק, ע"כ הוא מעמיד את עצמו מעל הכל ומעל כולם, ובזה הוא מוגן מכל טענה או פירחא. וככה הוא חי בפחדים עצומים בכל עת ורגע.

ויש כמה מיני מהותים ולבושים שאדם יכול להתלבש בהם, כדי לכסות על חולשותיו, והכלל הוא דכל כיסוי ולבוש שאדם נוטל על עצמו הוא בא מחמת שבתוכו הוא מרגיש שהוא דווקא ההיפך מזה, ורוצה להוכיח לעצמו ולאחרים שהוא באמת אכן אותו דבר.

למשל כשמרגיש שהוא 'איש רע' הוא יתחיל לעשות טובות ולהשפיע, ולעזור לכל יהודי במסירות נפש, ולא לסרב שום טובה (הגם שהוא מצוה גדולה, אבל) כ"ז שלא בירר את עצמו הוא נוטלו לעצמו לכיסוי להשתיק הרגשו שאומר לו שהוא רע ע"י שיעמיד את עצמו כהבעל חסד והלב טוב. וכן אם מרגיש שאינו "ירא שמים' הוא יכול ליכנס לדיקדוק הדין ברדיפה אחר השלימות הגמור בקיום המצוות. או אם אחד שמע בילדותו שאינו נארמאל לדבר בקול רם נכנס בלבו דכשישב בדממה ויצמצם עצמו שלא לדבר בהתפשטות אזי הוא חשוב ומקבל אצל החברה.

ובכמה מקרים הראשון יכול לבוא באיזה לבוש אבל כשנסתכל בפנימיות נראה דאין בהם ממש, לדוגמה: ראשון שמעמיד עצמו בלבוש של עשירות, וכמי שיש לו כל מה שלבו חפץ, אבל באמת הוא אינו חי על ממון מציאותיים רק על הלוואות שונות ומשונות ומסבב בממון עד שהוא בעצמו מדמה שיש לו עשירות. והסיבה הוא כנ"ל דעשירות זו אינו אלא לבוש על הרגשו האומר לו שהוא עני ולהכי מוכרח הוא לחיות כעושר.

והתיקון הראשון שהוא צריך לעשות הוא להכיר בזה שהוא עסוק כל היום לרוץ ממני ולהלאה וכל יסוריו וצמצומיו שמורגל בהם הם תולדה מכך שהוא העמיד עצמו במקום גבוה מאוד למעלה למעלה ממדריגתו האמיתי. ויכיר בזה שהוא מרגיש יחידי ואינו יכול להיות קרוב לשום אחד, ויש לו יסורים תמיד כשרואה אחד שמצליח יותר ממנו. והגם שהעמיד את עצמו כאיש חזק, אבל באמת הוא נצרך לבריות וכל מציאותו אינו אלא לימצוא חן בעיני כל רואיו ואינו יכול להגות דעתו בשום ענין, רק מוכרח הוא לומר מה שאחרים רוצים לשמוע. ואחר שהכיר במציאותו שאינו באמת בשלום ושלוה עם המציאות שהוא חי הוא יכול ליכנס לעולמו של השני ולהתחיל ממקום תיקונו. כמו שנבאר להלן.

שורש השני, שואף להיות הראשון

השני הוא תמיד מלא טענות על עצמו ומרגיש שחי חיים של בדיעבד, ורוצה לצאת מגופו ולהיות איש אחר ממה שהוא באמת, ומחכה להיום שיזרח אורו שיוכל להוציא מכח אל הפועל רצונותיו ותשוקותיו, הוא לעולם במעגל של התאמצות ותקוה ואח"כ נופל ליואש ועצבות וחוזר חלילה.

שורש הטעות של השני נובע מכך שבדמיונו יש איזה מין אדם שהוא כליל המעלות והשלימות. ומסתכל על המוצלחים ובוכה בלבו מתי אעשה גם אנכי לביתי להיות מושלם ומקובל בין החברה כמותם, ובעיניו כל טעות או חולשה שיש לו הוא סימן מובהק שהוא אינו 'האדם השלם', רק 'בעל כישלון' וזה מעצבו ומשפילו מטה מטה.

באמת כבר ביארנו למעלה דאפילו הראשון הנראה כלפי חוץ ככליל המעלות, אינו כן באמת דבתוך תוכיותו הוא מרגיש אפס ואין, רק שהצליח להעמיד פנים

כלפי חוץ כמושלם, אבל השני לא עמד על סוד זה ועדיין מתגעגע להיות כמותו. כידוע מהרה"ק המנח"א ממונקאטש זצוק"ל שאמר פעם בדרך צחות: למה מכנים לאנשי אונגארן 'אונגארישער נער' משום שמדמה שהפולישער הוא חכם יותר ממנו, (וזהו טיפשותו וטעותו). וכן הענין כלפי השני דכל צערו נובע מכך שמדמה שיש באמת מושג של 'ראשון' והוא מין אדם שיש לו כל מה שלבו חפץ ויושב בביתו בשלות הנפש וכל טיב העולם בידו בבני חיי ומזוני, ורק הוא נברא במזל רע ויש לו בעיות מוזרים וכ"ז שלא הספיק להשיג שמה הוא מרגיש ככישלון.

השני יכול להתרגל לדבר על הראשון ולהוכיח לאחרים שכל כוונתם אינו אלא להזיק, ולגלות שבאמת הם אנשים חלשים ואינם חזקים כלל וכלל. אבל באמת אם היו נותנים לו ההזדמנות להיות הראשון תיכף היה מקבלו בשתי ידים, והוא צריך להבין דכל הבעיטה אינו אלא מחמת שמקנא בו דבלבו הוא סובר דבאמת הוא אכן מצליח, ומחמת דכשרואה אותו עולה לו בלבו הרגשים מרים המעצבים אותו, ע"כ הוא מדבר עליו.

לפעמים השני מוצא את עצמו חולם חלום כאילו הוא זכה בה'לאטער"י או שארי דמיונות כגון שמדמה שיהיה עושר גדול או משפיע מפורסם וכו', דגם זה נובע מחמת שאינו שבע רצון מהחיים הפשוטים ומתאוה לצאת מגדרו וליהות איש אחר ממה שהוא באמת. ומדמה בנפשו דאם ישיג אותם הדמיונות יהיה לו מנוחה ושלוה, וטועה בדעתו דרק מה שחסר לו הוא איזה כיסוי טוב כמו שיש להראשון.

בהרבה מקרים השני יכול ליפגוש בחיים מצב שהוא צריך לעזרתן של אחרים שילמדו אותו דרך להתמודד בבעיות שונים, אם בשלום בית או איך לרפאותו נפשו מעצבות או מספיקות, וכדו'. אבל מחמת שמאמין דעצם המציאות דיש לו בעיה והוא צריך תיקון זה אומר לו שהוא משוגע ואינו מן הישוב, (דלפי דעתו איש השלם הוא בריא בנפשו ואינו סובל משום מחלה נפשית) וע"כ אינו רוצה לילך לעזור את נפשו ולקבל תיקון כיון שמרגיש דזה גופא שיש לו חולשות הוא החולשה הכי גדול, דהלא האדם השלם אין לו - לכאורה - שום בעיה ואינו מתמודד בשום דבר והכל הולך לו כשורה.

והבירור הראשון שהשני צריך לעשות הוא להרחיב הסתכלותו על העולם ויראה שאין רק ב' מיני אנשים בעולם, או מוצלחים בשלימות או משוגעים, רק הקב"ה ברא עולם גדול שיש בו מקום מרחב לכל בריותיו אשר ברא, ואינו שום עוולה להיות בעל חיסרון, ואדרבה שלימות האדם הוא שמכיר את מקומו ומאמין בהקב"ה שברא את העולם מאין ליש, וברא את האדם שהוא יציר כפיו ורק אצלו שייך שלימות, אבל אנו בני אדם הם ברואים חסרים ויש לנו חסרונות, וכך הוא לכתחילה ואין שום איסור או חרם להיות בעל חיסרון. ואח"כ

כשכבר מצא את עצמו כמות שהוא הוא יכול להתחיל לרפאות נפשו ותחלואיה.

התיקון להראשון והשני: תתייאש!

באמת בפנים שבפנימיות אין כאן חילוק יסודי בין הראשון להשני, רק שהראשון אכן הצליח לכסות את עצמו היטב, אבל השני רוצה לכסות את עצמו אבל כמעט שאינו מצליח, אבל בפנימיות שורשם שוה, שהם מרגישים חסירות עמוקה בלבם ורוצים לשקרו על ידי כיסוי.

אבל עבודת הראשון הוא קשה יותר מהשני כיון שהוא באמת מצליח פחות או יותר לסדר את עצמו, ואפילו כשנופל הוא מצליח ליקח תיכף גדלות אחר ולהלתלבש בו שירגיש כיש וכמוצלח, ועבודתו הוא לגלות ההרגש שמרדיף אותו ולהכיר איך שהוא באמת בעיני עצמו אפס ואין, ולנקות את עצמו מהכיסוים לגלות נקודת נפשו הטהורה ולראות איך שהוא באמת אינו בכלל איש מוצלח. ואל ימנע עצמו מזה מפחד שמה יתבטל וירגיש יותר כאפס אלא ישכיל ויבין כמבואר אצל השני שמותר להיות בעל חיסרון ואדרבה זהו האדם.

הצד השוה שבהם שכל דבר שאדם רוצה לעשות ושואף שעל ידו יתמלא החלל הפנימי שבו, אנו אומרים לו תיבה אחת: תתייאש! דכיון שיש בך הרגש שאינך מסודר לא יועיל לך שום דבר בעולם להשקיטו ולהרסו, **ונבאר בעז"ה בהמאמרים הבאים איך להתמודד עם הרגש זו אחר שנתגלה**, אבל קודם הכל צריך להבין שע"י שתשתדל לכסות אותו לא יועיל מידי רק יסתבכו רגשותיך יותר.

הראשון והשני צריכים להכיר איך שהם אינם אותו אדם השלם ולהתייאש מזה לגמרי. ולמשך תקופה יעסקו להתנער מכל הלבושים ולהתנתק מהחיות שינקו מאותם הכיסוים, דכ"ז שהשמחה המדומה עדיין מחיה אותם זה מרחיק אותם מעצמם יותר ויותר. לדוגמה: אם הורגל את עצמו לעשות רושם כחכם מופלג ואינו מדבר רק דיבורים חדים ומחוכמים, יתחיל לדבר כל מה שעולה על לבו בהתפשטות הגמור, ואל ייירא דאם יגלה פנימיותו וידבר כל מה שרוצה יוכל לדבר גם דברים טפשיים ויתבייש בעיני כל, ישכיל להבין דגם מניעה זו הוא מצידו שמדמה שאיש השלם אינו יכול להגות דברי טיפשות, וזה שמרגיש כטיפש אחר שדיבר בלי חשבון זהו הרגשו שנברא עימו, ונבאר בהמאמרים הבאים איך להתמודד עם ההרגש גופא.

אי אפשר להיות עובד ה' באמת רק עם הוא מקושר עם עצמו

כשאדם שומע שצריכים להיות פתוח ומגולה, יכול ליפחד דאם כל אחד יגלה פנימיתו יהיה עולם הפוך, הלמדן יפסיק מלימודו, העובד יתקרר מהתלהבותו, והמגי"ש יתחיל לחשוב שמה כל ענינו אינו אלא משום שרוצה לכסות על איזה הרגש, ויהיה צרות צרורות... אבל האמת הוא דהקב"ה ברא אותנו לתכלית שנעבדהו, ואי אפשר להיות יהודי כשר

לה', אלא אחר שמגלה עצמיותו, דכ"ז שאינו חי חיי עצמו הוא אינו עובד את ה' רק הוא כמין מראה של אחרים ועדיין לא בחר בטוב מבחירתו החפשית. כמבואר בספרי קודש דעיקר שלימות העבודה הוא שנעבוד את ה' לעשות נח"ר ולשם ה', וכ"ז שהוא אינו מקושר אם עצמו אינם נתגלים כוחותיו העצמיים בלב ונפש וחפיצה כראוי.

וזאת ועוד, דבעבודת ה' התורה מחייב אותנו על כמה מיני הרגשים, כמו 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך', 'ולדבקה בו', ועוד מקרא מלא. שהם חובות הלבבות להתענג על ה' ולעבדו בלב שלם, וכ"ז שאינו מקושר עם עצמו חייו אינם חיים ואין לו שום הרגשים, לבו אטום וסגור ואינו מרגיש לא טוב ולא רע, והוא מניעה גדולה בעבודת ה'.

לכל אדם דרך הלימוד מיוחד ודרך עבודה מיוחד

מבואר בהספה"ק דלכל יהודי יש חלק הפרטי בהתורה הק' וגם דרך מיוחד בעבודת ה', וקודם הבירור אינו יכול להוציא היחידיות שלו בתורתו ובעבודתו כיון שמפחד שיהיה ללעג ולקלס בעיני כל רואיו אם יעשה כרצונו הזך.

כמו שהיה מרגלא בפיהם של כמה גדולי התורה ורבנים, כשהיה נוגע איזה ענין או מנהג הבנוי על תורת הסוד, שהמקובלים אומרים שעושים כך וכך... אבל זה לא חייב אותם לעסוק בסודות התורה, ולא עזבו משרם כרבנים לנסוע לארץ ישראל וליכנס לישיבה של מקובלים, רק כל אחד ידע גבולו וחלק נחלתו. אבל אדם שלקוי בענין הנ"ל אין לו שום מקום, וכששומע דיש ענין של תורת הסוד והוא ענין נשגב, אינו מודד אם הוא מתאים בעבורו, רק רץ תיכף ומיד ומתחיל ללמוד קבלה.

אבל כשיש לו להאדם מקומו הפרטי בהבריאה, יכול לבחור דרך כפי תכונות נפשו ואינו מוכרח לקחת העבודה הכי גבוה דווקא, רק בוחר דרך שמתאים עימו כפי הכחות שברא אותו השי"ת, הגם שאינו מוצא חן בעיני כל עכ"ז הוא שבע רצון עם חלקו ונחלתו שנתן לו ה'.

אינו אובד שום מעלה או כישרון כשמברר נפשו

כשמתחיל לברר את עצמו הוא נוטל לביקורת כל מעשיו, ומעלותיו אם הם באמת שייכים לנקודת נפשו, ויכול להתעורר בלב האדם פחד שאם יפתח את עצמו שמה יתגלה לבסוף שאין לו שום מעלה או מידה טובה ברוחניות ובגשמיות, וזה יכול להיות מעצור בעדו להתחיל ליכנס לשערי העבודה. אבל באמת אחר שהאדם פתח את לבו וגילה נקודת החיסרון שבו, לא די שאינו מאבד ממעלותיו רק אח"ז יכול להתגלות הרבה מעלות וכישרונות שלא חלם שאצורים בו, וגם אותם המעלות שנעלמו ממנו בשעת תקופות הבירור יחזרו אצלו אבל עכשיו יהיה באופן טבעי וחירות ולא יצטרך לאוחזם בשתי ידיו ולהשתמש בהם בצימצום רב. והגם שאינו כבר

מוכרח להיאחז במעלות כדי להרגיש כיש עכ"ז אל יחשוש שיאבד משהו.

והטעם הוא, דקודם שפתח את עצמו לימצוא את נקידתו האמיתי, הוא מרוכז לשאוב חיות ולהרגיש טוב עם עצמו באופן שמקבל ערך וחשיבות באמצעות מעלותיו וצד גדלותו, ובזה הוא שואף להשתיק ההרגש הרע האומר לו שהוא אינו שוה כלום, אבל בגישה זו הוא בונה חומה סביב לבו שלא תצא לחפשי, כיון שאינו רוצה לקבל רק חצי של האדם, וכתוצאה מזו הוא אוחז את עצמו ומצמצם כחותיו שלא יתגלו ומה גם שההרגש הטוב הטבעי נתגלה דייקא כשמקבל את כל האדם איך שהוא.

הבהרה!

מאמר הנוכחי נלקט מכמה שיעורים בענין 'מכיר את מקומו', אבל אי אפשר לקחת מסקנות מעשיות ממאמר זה גרידא, כיון שהם דברים עמוקים ודקים המוצרך התבוננות רב ושימוש. ומה גם שעדיין לא ביארנו המהלך איך להתמודד עם הנפש בעצמה והגישה הנכונה להרגשים רעים, ותכלית הדברים הם רק לפתוח שער לנפש הישראלי ליכנוס לשערי העבודה. ואי"ה במאמרים הבאים נתחיל לבאר שלב אחר שלב המהלך השרשי לרפאות הנפש.

מזלא טבא וגדיא יאה!

מעומק רגשי לבבינו מביעים אנו את מיטב
ברכותינו מול פני חברינו היקר, ידידינו וידיד
כל, המציון במידותיו היקרות, המופלג בתורה
וירי"ש על כל גדותיו, עומד לימינינו בכל עת ועונה,
עושה ומעש לבל יחסר המזג, ה"ה

הרה"ת כמר

וישכר בעד לעוי ני"ו

לרגל הגיע עת משוש דודים

שמחת נישיאיו למזל טוב בשטומ"צ

ביום ה' כסלו תש"פ לפ"ק הבעל"ט

בשמחתו נשמח כלנו
ולברכו ברכותינו האליפות

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, ויפרך וירבך עם דעת מורחבת, עד אשר ירעע לך ה' אלקיך לעתיד לבוא, ותזכה לראות בישועת ישראל בקרוב ממש

כעתירת באהבה חבירך הנאמנים
הנהנים ממך עוד מקד"ם

יהוסף ראטענבערג, נחום שמשון שוואַרץ, מנחם נחום יאקאבּ, יושע ברוך פריעד, יואל שניצער, מנחם מענדל טאַרים, יודא לייב לאוב, יצחק יואל פלאהר